

פטריטיט, לחויותיה שלה, כהרגש ברור על שייכותה לאירועים. ואני, ילדה קטנה של ניצולים, תודה לאן לשייך את עצמי? ימיהשואה בבית-הספר, עם מורתי האהובה, היו סיט נוראי... בפרטי-פרטים סיפרה באוזנינו, שנה אחרי שנה, איך הפכו יהודים לסכונ, איך עשו שמיכות משערות ראשיהם. ולי יש אמא בבית ואבא. הגם מכס עשו סכונ?

רעדתי מפחד. כלייך פחדתי שבשלב מסוי יים אמא נתנה לי שיחורר קבוע מימיהשואה בבית-הספר. על רפיטוטה כתבה פתק: "בתי, שרית, לא הרגישה טוב ולכן לא הופיעה לבית-הספר." ואני עברתי ותיקנתי את שגיאות-הכתיב. אנה פרנק, אשרי הנפרוד, יאנוש קורצ'אק — לא רוצה אתכם: תנו לי דפי חמר וכינה אופק: תנו לי קיבוץ וכפר וריח קציר! גם היום, עדיין, לא מסוגלת לראות כל סרט הקשור לשואה, לקרוא כל ספר הנוגע בה, ולוא בעקיפין.

חלל ריק
עים סבא ופכתא דינכתי הונגריה. סבא היה רופא, ולכן, כנראה, ניצלה מישר פחתם בכרגין-כלון. הוא נפטר כשהייתי מאוד קטנה. בכל זאת אני זוכרת אותו, למרות שד היה איש גבוה ומרשים, כאילו שחו להן כתפיו, מתעייפות מהמשא. סבא לא השתלב. סבתא לא השתלבה. כה גיעם לארץ הרגישו כלא-שייכים. נטע זר. מעולם לא השתלבו. לא דיברו עברית. הק פידו להתרועע רק עם חברים שנשארו משם. מתו צעירים מדי. לא רצו להמשיך. "אמא, ספרי לי על ילדותך, מה עשית בגילי?"

"גרגנו בבית יפה וגדול ליד הנהר, היה לנו גם בתיקט, היתה לנו מבשלת, מכבסת, מורה לגרמנית ומורה לצרפתית, פעם, לפני, סבתא היתה פסנתרנית..."
"היתה לך סבתא? היה לך סבא?"
"סבתא שלי היתה מתכה לי בחלון ביתה, מפתה אותי בעוגיות לפני ארוחת-הצהריים, מבקשת שלא אגלה לאיש, שלא יכעסו..."
"וחברות, היו לך חברות, אמא שלי?"
"לא, לא היו לי חברות. כן, היתה לי חברה אחת..."

שתיקה. ותמיד, אבל תמיד זה נגמר לפני שהתחיל, תמיד במישפט הקבוע: "ואז באו הגרמנים ולקחו אותנו. אם את רוצה לדעת, תקראי בספרים של איתמר". (איתמר יעו"קסט, אחי-אמי, סופר ומשורר, שעיקר כתיבתו על נושא השואה).
"אבל אמא, ספרי עוד!"
חלל ריק.
"די, לילה, מאוחר, לכי לישון, מחר בית-ספר, לא תוכלי לקום בבוקר."
חלל ריק.
"מה זה מחנה-ריכוז, אמא? כמו בצופים?"
"מספיק, קיבלתי כאב-בטן."
שתיקה.

להחזיק חזק-חזק
באחד מימיהההולדת שלי סיפרה אמא בקטן ובמקוטע כי גם "שם", במחנה, נהגו לחגוג ימיההולדת. הילדים נהגו לא-סוף אבנים, ולדמיין להם שאלה נרות יום-הולדת. "לקחנו אבנים, כאילו נרות."
ולי, בימיהההולדת, יש שתי עוגות וכל סוג-גי הממתקים, וזר מפואר על הראש.
אולי זה לא בסדר? אולי צריכה להרגיש אשמה? לאמא לא היה, ותראו מה הכינה לי. כשהלכתי עם אבא לטייל, הוא החזיק אותי חזק-חזק ביד. כמה חזק, כמה כואב. פחד שלא אברח חלילה. שלא אעלב, ואולי שלא יבוא מישהו ופשוט יקח-אותי?
כמה שנאתי! איזה תכסיסי-אצבעות פיי-תחתי כדי להיחלץ מהלפיתה.
כשליאור, בני, החל ללכת, הופתעתי לגלות כי אני נרתעת מלמלת איתו יד ביד. (המשך בעמוד 50)

חיפשתי קלטות מצחיקות, כמה שאפשר יותר...

ויוסיהעצמאות, המגיע כה מהר אחרי, הוא לא כאמת שייך להוריי ולי, כינתיים לא. אולי פעם, לכשאגדל ואלך לצבא...

סיוט יום השואה
הספר שבו לומדת אני, אראה לכולם מהי המשיכות ישראלית אמיתית.
יוסיהשואה. שבוע אחרי מגיע יום-העצמאות. ואני בין שניהם. ילדה קטנה של ניצולים, גלותיים. לא מסתדרת עם יום השואה. לא מסוגלת לקחת בו חלק. מפתרת.

אותיכתיב, מתבלבלת בין ה' לח'. בכל זאת, זכיתי במיקצת מן ההפקר — אבא השתתף במילחמת-העצמאות, אפילו נפצע. זה לא היה זה, למרות הכל. הוא לא היה צבר, הוא לא היה שייך.
איזה כיף היה לילדים בעלי הורים מה-פלמ"ח! איזה כיף היה לאותה חברה, שגם אמא למדה כילדה בת-נורדוי תארו לכם, דור שני באותו בית-הספר! ואו, כילדה, נדרתי שיהא אשר יהא, גם הילדים שלי ילמדו באותו בית-